

Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of Social Sciences Institute
Yıl/Year: 2019 ♦ Cilt/Volume: 16 ♦ Sayı/Issue: 43, s. 104-124

BİLİŞİM TEKNOLOJİLERİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ PROBLEMLİ İNTERNET KULLANIMLARININ ZAMANA GÖRE KARŞILAŞTIRMALI OLARAK İNCELENMESİ¹

Veysel ÇOŞĞUN

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, vcosgun@mku.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-7189-2363

Ümit ÇİMEN ÇOŞĞUN

Çukurova Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Ana Bilim Dalı,
Doktora Öğrencisi, umitcimen@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-2589-4595

Makale Geliş Tarihi: 03.03.2019 Makale Kabul Tarihi: 23.04.2019

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Atrf: Coşğun, V. & Çimen Coşğun, Ü. (2019). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımının zamana göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (43), 104-124.

Öz

Bu çalışmanın amacı bilişim teknolojileri (BT) öğretmen adaylarının internet kullanım amaçları ile problemleri internet kullanımını zamana göre karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır. Araştırmada ayrıca öğretmen adaylarının problemleri internet kullanımının cinsiyet ve akademik başarıya göre farklılaşarak farklılaşmadığına da bakılmıştır. Tarama türünde yapılan araştırmaya 2015 yılında 140 öğrenci, 2019 yılında ise 73 öğrenci katılmıştır. Veriler kişisel bilgi formu, internet kullanım amaçlarını sorgulayan bir anket formu ve Problemleri İnternet Kullanımı

¹ Bu çalışma, 2015 yılında 2. Kıbrıs Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuş olan "Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemleri İnternet Kullanımının İncelenmesi" isimli çalışmanın verilerini içermektedir.

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

Ölçeği aracılığı toplanmıştır. Elde edilen bulgular 2015 ve 2019 yıllarında HMKÜ BT öğretmen adaylarının kullanım amaçlarının değişim gösterdiğini ortaya koymuştur. 2015 ve 2019 yıllarında öğrenim gören BT öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumları bakımından benzer düzeyde oldukları tespit edilmiştir. Diğer yandan 2015 yılında erkek BT öğretmen adaylarının problemlı internet kullanımlarının kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuşken, 2019 yılında bu konuda cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Diğer yandan her iki zamanda elde edilen veriler doğrultusunda, problemlı internet kullanım düzeyi ile öğrenim süreçlerindeki akademik başarıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Buna göre iki farklı zamanda alınan veriler doğrultusunda BT öğretmen adaylarının internet kullanımlarının sağlıklı olma durumunun benzer düzeyde olduğu, kullanım amaçlarının gelişen teknoloji doğrultusunda değişim içerisinde olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçları, internet kullanım alışkanlıkları ve problemlı internet kullanım durumlarındaki eğilimlerin zamana bağlı olarak sürekli izlenmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Anahtar kelimeler: *Problemlı İnternet Kullanımı, Bilişim teknolojileri öğretmen adayı, Akademik başarı, Cinsiyet*

**A COMPARATIVE ANALYSIS OF INFORMATION TECHNOLOGIES
PROSPECTIVE TEACHERS' PROBLEMATIC INTERNET USAGE BY TIME**

Abstract

The purpose of this study is to demonstrate Information Technologies (IT) prospective teachers' internet usage purposes and problematic internet usage by time in a comparative way. The study aims to investigate whether prospective teachers' problematic internet usage demonstrated differences according to gender and academic success. The study utilized a survey model and involved 140 IT prospective teachers in 2015 and 73 IT prospective teachers in 2019 at Hatay Mustafa Kemal University. Data were collected using the Socio-demographic Form, a questionnaire that aimed to collect information about internet usage purposes, and the Problematic Internet Usage Scale. The findings showed that IT prospective teachers' internet usage purposes demonstrated differences between 2015 and 2019. IT prospective teachers who received education in 2015 and 2019 were found to demonstrate similarities in terms of problematic internet usage. On the other hand, while male IT prospective teachers' problematic internet usage was higher in comparison to females in 2015, no significant differences were found about this between the genders in 2019. In line with the data obtained in both years, no significant differences were found between the level of problematic internet usage and academic success in the education processes. Hence, data collected in two different times showed that healthy internet usage of IT prospective teachers was similar, and usage purposes underwent changes in line with the developing

technologies. The results of the study indicate that internet usage habits and tendencies to problematic internet usage should be monitored continuously by time.

Keywords: *Problematic internet usage, Information technologies prospective teacher, Academic success, Gender*

Giriş

İnternete erişim özellikle mobil iletişim teknolojileri sayesinde daha kolay hale gelmiş ve çok hızlı yaygınlaşmıştır. Bu teknolojik ilerleme dikkat çekici olsa da internetin olumsuz ve sorunlu kullanımı sonucu bireylerin yaşamında riskler ortaya çıkabilmektedir. Bu riskler alanyazında, kontrol altına alınamayan yoğun internet kullanımı (Morahan-Martin ve Schumacher, 2000), sosyal, psikolojik yaşamda zorluk yaratan aşırı internet kullanımı (Beard ve Wolf, 2001), çevrimiçi bağımlılık riski (Tonioni ve diğerleri, 2012), bireyi yalnızlaştıran problemlerli internet kullanımı (K. Young, 1996; Davis, 2001; Yellowlees ve Marks, 2007) olarak ifade edilmektedir. Bu risklere ek olarak, alanyazında sağlıklı olmayan internet kullanımı Young (1999), Beard ve Wolf (2001), Chou ve diğerleri (2005) tarafından “internet bağımlılığı”, Griffiths (1995) tarafından teknoloji bağımlılığı, Davis (2001) tarafından “patolojik internet kullanımı”, Caplan (2002), Kim ve Davis (2009) tarafından “problemlerli internet kullanımı” gibi çeşitli kavramlarla ifade edilmektedir.

Problemlerli internet kullanımı kavramı, bireylerin internet kullanımından dolayı aile ve iş yaşantılarında meydana gelen bozulmalar, sürekli internet kullanımından kaynaklanan kendini kontrol etmedeki başarısızlık ve kompulsif kullanım olarak tanımlanmaktadır (Kim ve Davis, 2009). Problemlerli internet kullanımı, bireyin yoğun bir biçimde stres yaşamasına ve günlük etkinliklerinin bozulmasına yol açacak biçimde internet kullanımını kontrol etmedeki yetersizlik olarak da tanımlanmaktadır (Shapira, Goldsmith, Keck Jr., Khosla ve McElroy, 2000). Bir başka tanımda ise sosyal, akademik ya da mesleki açıdan olumsuz sonuçlar doğuran, bilişsel ve davranışsal belirtilerden oluşan çok boyutlu sendrom olarak tanımlanmaktadır (Caplan, 2002). Bu tanımlardan hareketle problemlerli internet kullanımının bireyin internette geçirdiği kontrolsüz kullanıma bağlı olarak akademik, fiziksel, sosyal, sağlık ve mesleki alanlarda sağlıksız kullanımlara yönelmesi sonucu ortaya çıktığı görülmektedir. Ceyhan (2011) internet kullanımında bireylerin sağlıklı veya sağlıksız/problemlerli internet kullanım davranışı sergileyen kullanıcıları ayırt etmede, interneti kullanım amacının oldukça önemli olduğunu ifade etmiştir. Ceyhan, problemlerli kullanım göstermeyen internet kullanıcılarının, interneti bilgi edinme temelli kullanımını daha çok tercih ettiklerini belirtmiştir. İnterneti problemlerli kullanan kullanıcıların ise eğlence, sosyal içerikli etkinlikler ve etkileşimli sanal oyunları kullanma eğilimi gösterdikleri ifade edilmiştir. Öte yandan bilişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler bireylerin internet kullanım amaçlarını değiştirme ve çeşitlendirme potansiyeli sağlamaktadır. Bu durumlara yol açan gelişmelerin büyük bir çoğunluğu, internete erişimde kullanılan altyapı ve cihazların hız ve işlem kapasitelerindeki artıştan kaynaklanmaktadır. Bu durum bireylerin internet kullanım

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

alışkanlıklarını da değiştirebilmektedir. Dahası, problemlı internet kullanım durumlarını da değiştiriyor olabilir.

Sağlıklı olmayan internet kullanımının birey üzerinde olumsuz etkileri olmaktadır. Özellikle gençlerin bu konudan en çok etkilenen grup olduğu düşünölmektedir (Çikrikci, 2016; Mei, Yau, Chai, Guo ve Potenza, 2016). Örneğin Young ve Case (2004) yaptıkları araştırmalardan elde ettikleri sonuçlarda internet bağımlılığı olan ve olmayan gruplar arasında bir dizi farklılığın yanı sıra aşırı internet kullanımının çeşitli psikolojik ve mesleki sonuçları olduğunu belirtmişlerdir. Bireylerin sorumluluklarını yerine getirmesi gereken süre içinde yapmaması, başka zamana bırakması ve bu ertelemeler sonucunda zarar görmeye başlaması, bu etkiler arasında sayılabilir (Günlü ve Ceyhan, 2017). Erteleme davranışı bireyin akademik yaşamının yanı sıra mesleki ve sosyal yaşamlarında da olumsuzlukların yaşanmasına neden olabilmektedir. Young (1996) bazı çevrim içi kullanıcıların, uyuşturucu, alkol ya da kumar bağımlılığında olduğu gibi internet bağımlısı hale geldiklerini belirtmiştir. Ceyhan (2010) problemlı internet kullanımının ergenlerin ruh sağlığı bakımından önemli bir tehdit olduğunu belirtmiştir. Buna ek olarak, Caplan (2002) ergenlerin problemlı internet kullanımları ile sosyal kaygı ve yalnızlıkları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Ergenlik döneminde sahip olunan ruh sağlığı üniversite ve sonraki dönemde bireylerin ailevi ve mesleki yaşamlarında etkisini sürdürecektir.

Alanyazında erkek ve kadınlar arasında problemlı internet kullanımı bakımından farklar olduğunu tespit eden araştırmalara rastlamak mümkündür. Gümüş, Şıpkın, Tuna ve Keskin (2015) üniversite öğrencileriyle problemlı internet kullanımında cinsiyetin problemlı internet kullanımını yordayan bir değişken olduğunu ve bu kullanımda erkeklerin daha yüksek düzeye sahip olduğunu bulmuşlardır. Sırakaya ve Seferoğlu (2013) öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeylerine ilişkin erkek öğretmen adaylarının kadınlara göre, bilgisayar sahibi olanların olmayanlara göre, problemlı İnternet kullanımına daha fazla yatkın olduklarını tespit etmişlerdir. Shapira, Goldsmith, Keck Jr., Khosla ve McElroy (2000) 18 yaş üzeri kadın ve erkeklerden oluşan bir küçük grupta, problemlı internet kullanımının öznel sıkıntı, önemli düzeyde sosyal, mesleki, ekonomik bozulma ve psikiyatrik hastalıklarla ilişkili olduğunu bulgulamışlardır. Laconi, Vigouroux, Lafuente ve Chabrol (2017) katılımcıların yüzde 70'nin üniversite öğrencileri olduğu bir grupta yaptıkları çalışmanın sonucunda, araştırmaya katılanların beşte birinin problemlı internet kullanımına sahip olduklarını belirlemişlerdir. Ayrıca, problemlı internet kullanımı ile kişilik bozukluğu, depresif belirtiler ve adaptif olmayan başa çıkma gibi psikolojik değişkenler arasında cinsiyete göre farklılık gösteren anlamlı ve tutarlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuşlardır. Young (1996) problemlı internet kullanımının her yaşta bireyleri çeşitli alanlarda tehdit ettiğini belirtmiştir. Young (2004) başka bir araştırmasında özellikle de üniversite öğrencilerinin problemlı internet kullanımı açısından en riskli grup olduklarını ortaya koymuştur. Benzer olarak başka çalışmalarda da üniversite öğrencilerinin (Aydoğan Aykut Ceyhan, 2011b; E. Ceyhan,

Ceyhan ve Gürcan, 2007; Morahan-Martin ve Schumacher, 2000; Sırakaya ve Seferoğlu, 2013) problemlerle internet kullanımına yatkın oldukları belirlenmiştir.

Walther ve Reid (2000) internet ile ilgili gerekli görülen konularda çalışmaların çoğaltılması ve yeniden test edilerek araştırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Young da çalışmalarında (K. Young, 1996, 1999) internet ve kullanıcılarına ilişkin boylamsal çalışmaların yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Diğer yandan gelişen yeni teknolojiler internetin farklı amaçlar için kullanılabilir hale gelmesini sağlamaktadır. Meeker (2018) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bir araştırmada 2007 yılından 2017 yılına kadar olan 10 yıllık süreçte günlük ortalama internet kullanım sürelerinin üç kat artışla 2.7 saatten 5.9 saate çıktığı tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışma mobil teknolojilerin internet kullanımında daha yoğun kullanılmasının bu gelişmede etken bir durum olduğunu ortaya koymaktadır. Dahası çalışmada insanların sosyal medya ortamı, mesajlaşma uygulama tercihleri ve mobil video izleme tercihleri gibi davranışların değişim içerisinde olduğunu ortaya konmuştur. Diğer yandan Kittinger, Correia ve Irons (2012) tarafından yapılan araştırmada facebook gibi bir sosyal ağ uygulamasını kullanım durumu ile problemlerle internet kullanım durumu arasında bir ilişki olduğu ifade edilmiştir. Problemlerle internet kullanımı ile çeşitli kullanım amaçları arasında ilişki kurulabildiği ve internet kullanımlarındaki tercihlerin teknolojik gelişmelerle farklılaşabildiği göz önüne alındığında sağlıksız internet kullanım araştırmalarında zamana bağlı eğilimin izlenmesinin gerekli bir durum olduğu açıktır. Bu tür incelemeler bakımından alanyazında yeterli çalışma olmadığı görülmüştür. Olumsuz etkilenme potansiyelleri ve teknolojik gelişmelerle daha yakın temas halinde olan gençlerin internet kullanım amaçları, en çok vakit ayırdıkları etkinlikler ve problemlerle internet kullanımı durumlarındaki zamana bağlı eğilimlerin sürekli olarak incelenmesinin bir gereklilik olduğu söylenebilir.

Günümüzde bilişim teknolojisini kullanma ve internetin sağlıklı kullanımı gibi konular, okullarda görevli bilişim teknolojileri öğretmenleri tarafından yürütülen derslerde ele alınmaktadır. Bu nedenle, gelecekte bireyleri teknolojiyi kullanma bakımından resmi olarak ilk yetiştirecek olan bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının bu konudaki durumlarının uzun vadede topluma etki edebileceği söylenebilir. Bu nedenle bilişim teknolojisi öğretmen adaylarının internet kullanım amaçları, en çok zaman ayırdıkları etkinlikler ve problemlerle internet kullanımlarındaki eğilimlerin bilinmesi ve gerekli ise tedbirlerin uygulanması açısından önemlidir ve ele alınması, üzerinde ciddiyetle durulması gereken bir konu olduğu düşünülmektedir. Gelişen bilişim teknolojisi olanaklarının araştırmanın odağındaki değişkenler üzerindeki etkisini tespit etmek için farklı yıllarda yapılan ölçümlerin kullanılması gerekli bulunmuştur. Böylece benzer grup üzerinde yapılan problemlerle internet kullanımı incelemesinin, değişen olanaklar doğrultusunda farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek de mümkün olabilmektedir. Ayrıca zaman bakımından problemlerle internet kullanımı ile cinsiyet ve akademik başarı arasındaki ilişkinin mevcut literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı bilişim teknolojileri (BT) öğretmen adaylarının internet kullanım amaçları ile problemlı internet kullanımlarını zamana göre karşılaştırmalı olarak ortaya koymaktır. Ayrıca çalışma kapsamında cinsiyetin problemlı internet kullanım düzeyine etkisini değerlendirmenin yanı sıra problemlı internet kullanımı ile akademik başarı arasındaki ilişkinin tespiti hedeflenmiştir. Bu amaçla araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

- 1) 2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının belirttiği internet kullanım amaçları farklılaşmakta mıdır?
- 2) 2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının internette en çok vakit ayırdıkları etkinlikler sıralaması farklılaşmakta mıdır?
- 3) 2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanımları farklılaşmakta mıdır?
- 4) 2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım puanları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?
- 5) HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım ile genel akademik başarı durumları arasındaki ilişki 2015 ve 2019 yıllarında nasıldır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma HMKÜ Bilişim Teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanımlarını çeşitli değişkenler bakımından tarama modelinde inceleyen betimsel bir çalışmadır. Tarama modelleri durumlara ilişkin geçmiş ya da var olan hallerini olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan yaklaşımlardır (Karasar, 2009, s. 77). Bu nedenle çalışmada tarama modeli kullanılarak var olan durumun olduğu gibi betimlenmesi amaçlanmıştır. Bu yaklaşım gereği çalışmada geçmişte var olmuş (2015 yılında) ve hala var olan (2019 yılında) problemlı internet kullanımını olduğu şekliyle betimlemeye çalışılmıştır. Çalışmada deneysel bir müdahale gerçekleştirilmeden öğretmen adaylarının problemlı internet kullanımları olduğu gibi tanımlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evreni 2018-2019 bahar öğretim yılında Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümüne devam eden 97 öğrenciden oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında öğrencilerin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmada katılmaya gönüllü 73 öğrenci araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubunun 28'i (%38,4) erkek, 45'i (%61,6) kadındır.

Ayrıca zaman bağlamında bir incelemenin yapılabilmesi amacıyla Coşğun ve Çimen Coşğun (2015) tarafından sözlü bildiri olarak sunulmuş çalışmanın verilerinden faydalanılmıştır. Söz konusu çalışmada 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi (BÖTE) bölümüne devam eden toplam 164 öğrencinin tamamına ulaşılmaya çalışılmıştır. Ulaşılabilen ve araştırmaya gönüllü 140 öğrenci araştırmanın katılımcı grubunu oluşturmuştur. Araştırma grubunun 66'sı (% 47.14) erkek, 74'ü (% 52.86) kız öğrencilerden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Kişisel Bilgi Formu

Bu formda; öğrencinin cinsiyeti, bulunduğu sınıf düzeyi ve ağırlıklı genel akademik başarı ortalamasını ifade etmesine yönelik altı soru sorulmuştur.

İnternet Kullanım Anketi:

Katılımcıların İnternet kullanım amaçlarını ve en çok vakit ayırdıkları etkinlik bilgisini elde edebilmek amacıyla oluşturulmuş ve üzerinde 2 madde yer alan bir anket formudur. İnternet kullanım amaçları için alanyazın taraması yapılmıştır. İlgili araştırmalarda kullanım amaçları olarak sunulan seçenekler incelenmiş ve ikisi de alan uzmanı olan araştırmacılar tarafından elde edilen benzer seçeneklerin elenmesi yoluyla 22 çeşit kullanım amacı belirlenmiştir. Belirlenen kullanım amacı seçenekleri hakkında 2 alan uzmanından görüş alınarak liste kesinleştirilmiştir. Elde edilen bu amaçlar listesi kullanıcılara bilgisayar üzerinden "İnterneti hangi amaçlarla kullanıyorsunuz?" sorusu ile yöneltilmiştir. Katılımcılara bu listeden istedikleri kadar seçim yapabilmelerine izin verilmiştir. Ayrıca katılımcılara listede yer almayan bir kullanım amacı belirtebilmeleri için "eklemek istediğiniz başka kullanım amaçları varsa yazınız" yönergesi ile birlikte boş bir metin kutusu sunulmuştur. En çok zaman ayrılan etkinlik konusunda da alanyazın taraması sonucunda araştırmacılar tarafından oluşturulan 11 maddelik liste "İnternette en çok vaktinizi alan etkinlik nedir?" sorusu ile birlikte katılımcılara sunulmuş ve listeden yalnızca birini seçmelerine izin verilmiştir. Ayrıca listede yer almayan bir etkinlik için diğer seçeneği sunulmuş ve bunu işaretleyen kişilerin bu etkinliği yazmaları istenmiştir.

Problemlili İnternet Kullanımı Ölçeği (PİKÖ)

PİKÖ, E. Ceyhan, Ceyhan ve Gurcan (2007) tarafından geliştirilen, 5'li likert tipinde 33 maddeden oluşan ölçektir. "İnternet'in olumsuz sonuçları, sosyal fayda/sosyal rahatlık, aşırı kullanım" olmak üzere üç alt faktörden oluşmaktadır. Ölçek "hiç uygun değil" (1 puan), "nadiren uygun" (2 puan), "biraz uygun" (3 puan), "oldukça uygun" (4 puan), ve "tamamen uygun" (5 puan) biçiminde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek toplam puan 33 ile 165 aralığında değişmektedir. Ayrıca ölçekte yer alan 7. ve 12. maddeler tersten puanlanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı ise (α) 0.94, madde toplam puan güvenilirliği kat sayıları ise 0.31 ile 0.70 arasında ($p < .001$) değişmektedir. Ölçeği oluşturan alt faktörlerine ait iç tutarlılık kat sayıları; birinci faktör olan İnternetin olumsuz sonuçları 0.94, ikinci faktör olan sosyal fayda/sosyal rahatlık için 0.85 ve üçüncü faktör olan aşırı kullanım süresi için 0.75 olarak elde edilmiştir. Testin tekrarı güvenilirlik kat sayısı 0.81 ve test

Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

yarılama tekniği ile elde edilen iki parçası arasındaki korelasyon 0.83 olarak bulunduğu belirtilmiştir. Toplam 33 maddeden oluşan bu ölçeğin toplam varyansın % 48.96'sını açıkladığı belirtilmiştir. Buna ek olarak, ölçeğin alt faktörlerinden, birinci faktör tek başına varyansın % 25.36'sını, ikinci faktör ise tek başına varyansın % 14.62'sini ve üçüncü faktör ise tek başına varyansın % 8.98'ini açıklamaktadır. PİKÖ, internetin kullanım düzeylerini sağlıklı ve sağlıksız olarak ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ölçeği geliştiren araştırmacılar, ölçekten alınacak yüksek puanların, internet kullanımının sağlıksızlığına, internetin yaşamı olumsuz bir şekilde etkilediğine ve bağımlılık gibi bir patolojiye eğilim oluşturabileceğinin işareti olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla kişisel bilgi formu, internet kullanım amaçlarını sorgulayan bir İnternet Kullanımı Anketi ve Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği (PİKÖ) kullanılmıştır. Veri toplama araçları araştırmacılar tarafından elektronik forma dönüştürülmüştür. Veriler 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde ve 2018-2019 yılı bahar döneminde toplanmıştır. Öğrenciler bu formlarda yöneltilen soruları bilgisayar aracılığıyla, herhangi bir isim ya da öğrenci numarası belirtmeden çevrimiçi yanıtlamışlardır.

Veri Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen veriler SPSS istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarının araştırma kapsamında ele alınan değişkenler açısından PİKÖ puanlarına ilişkin bir farklılık olup olmadığını incelemek amacıyla öncelikle Kolmogorov-Smirnov testi yapılarak her bir değişkenin tüm düzeylerindeki ölçümlerin normallik sayılısını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Puan dağılımının normal dağılımdan sapma göstermesi nedeniyle, analizler parametrik olmayan testler kullanılarak yapılmıştır. Öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeyleri ile genel akademik başarı durumları arasındaki ilişkinin analizinde, değişkenlerin normal dağılım göstermemesi nedeniyle Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Değişkenlere ait değerlerin puanları yerine sıra değerleri ile işlem yapılmıştır. İkili karşılaştırmalar için öğrencilerin problemlı internet kullanım ölçeği puanları arasında cinsiyete göre anlamlı fark olup olmadığını test etmek amacıyla Mann-Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde verilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarına interneti hangi amaçlar için kullandıkları sorulmuştur. Bu soruda yanıt seçenekleri sunulmuş ve katılımcılara çoklu seçim yapabilme imkanı sağlanmıştır. Ayrıca diğer seçeneğini seçerek kullanıcılar tarafından eklenen bir adet kullanım amacı daha listeye dahil edilmiştir. 2015 ve 2019 yılı bilişim teknolojisi öğretmen adayının bu konuda vermiş olduğu yanıtlar listelenmiş, yanıtların verilme sıklıklarına ilişkin elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: 2015 ve 2019 Yıllarında HMKÜ Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının İnternet Kullanım Amaçları

İnterneti Kullanım Amaçları	2019			2019 Sıra Değişim	2015		
	2019 Sıralama	f	%		2015 sıralama	f	%
Araştırma yapmak	1	68	93	-	1	104	74
Ödev yapmak	2	60	82	+5	7	76	54
E-postalarımı bakmak	3	56	77	-	3	95	67
Güncel olayları takip etmek	4	55	75	-	4	94	67
Müzik indirmek	5	43	73	+1	6	84	60
Video ve dizi izlemek	6	49	67	+3	9	54	38
Bankacılık işlemleri yapmak	7	48	66	+3	10	48	34
Sosyal ağları kullanmak	8	47	64	-6	2	97	69
Alışveriş yapmak	9	47	64	+13	22	2	1
Arkadaşlarla irtibatı kesmemek	10	46	63	-2	8	55	39
Haber okumak	11	44	60	-6	5	88	62
Sohbet (Chat) etmek	12	43	59	-	12	43	30
Oyun oynamak	13	32	44	-	13	37	26
Kendi bloğumu yazmak	14	20	27	+1	15	23	16
Kitap okumak	15	16	22	+4	19	16	11
Gazete okumak	16	15	21	-5	11	47	33
İş aramak	17	14	19	+6	23	2	1
Radyo dinlemek	18	13	18	-2	16	23	16
Kendimi ifade etmek	19	12	16	-2	17	20	14
Televizyon izlemek	20	8	11	-6	14	25	17
Popülerliğini artırmak	21	7	10	-1	20	13	9
Yeni arkadaş bulmak	22	4	6	-4	18	17	12
İş için çalışmak	23	3	4	-2	21	2	1

Tablo 1' de 2015 ve 2019 yılı bilişim teknolojisi öğretmen adaylarının internet kullanım amaçları hakkındaki yanıtların frekans ve yüzdelik oran değerleri 2019 yılı

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

verilerine göre azalan sıralamada verilmiştir. Buna göre bilişim teknolojileri öğretmen adayları tarafından en sık işaretlenen internet kullanım amacı 2015 (%74) ve 2019 (%93) yılları için “araştırma yapmak” olmuştur. Bu durum bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının interneti bir araştırma aracı olarak algılama eğiliminin devam ettiği şeklinde yorumlanabilir. Buna ek olarak, 2019 yılındaki yanıtlar arasında verilme sıklığı bakımından üçüncü sırada yer alan “e-postalarımı incelemek” ve dördüncü sırada yer alan “güncel olayları takip etmek” amaçlarının 2015 yılındaki sıralamada aynı sıralarda yer aldığı görülmektedir. Diğer taraftan, kullanım amacı konusunda 2019 bilişim teknolojileri öğretmen adaylarından yüzde 64’ü “alışveriş yapmak” yanıtını verirken, 2015 yılı öğretmen adaylarının bu yanıtı verme oranının %1 olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, 2019 yılı bilişim teknolojisi öğretmen adayları tarafından verilmiş olan “ödev yapmak, kitap okumak, iş aramak, video ve dizi izlemek, bankacılık işlemleri yapmak” yanıtlarının 2015 yılındaki katılımcıların verdikleri yanıtlara göre daha öne çıktığı görülmektedir. Diğer yandan 2019 yılı BT öğretmen adaylarının yanıtları arasındaki sıralama, 2015 yılındaki BT öğretmen adaylarının yanıt sıralaması ile karşılaştırıldığında “sosyal ağları kullanmak, haber okumak, gazete okumak, televizyon izlemek” yanıtlarının sıralamada alt sıralara gittiği görülmektedir. Bunlara ek olarak, BT öğretmen adaylarına sunulan 22 adet internet kullanım amacının yanıtlar arasında seçilme sıklığı sıralaması bakımından 2015 ve 2019 yılları sıralamasındaki 14 adet amacın en az +/-2 sıra değişimi gösterdiği görülmektedir. Bu bulgulara göre 2015 ve 2019 yılları HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının öne çıkan internet kullanım amaçlarının farklılaşma eğilimi gösterdiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen bir diğer soru internette en çok vakit ayrılan etkinlik hakkındadır. Bu konuda katılımcılara seçenekler sunulmuş ve bu seçeneklerden yalnızca birini seçmeleri istenmiştir. 2015 ve 2019 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının bu seçenekleri yanıt olarak işaretlenme sıklıkları hesaplanmıştır. Elde edilen değerler **Tablo 2**'de verilmiştir.

Tablo 2: 2015 ve 2019 yılları HMKÜ Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının İnternette En Çok Vakit Ayırdıkları Etkinlikler

İnternette En Çok Vakit Ayrılan Etkinlik	2019			2019 Sıra Değişimi	2015		
	2019 Sıralama	f	%		2015 Sıralama	f	%
Arkadaşlarımla sohbet etmek	1	21	26	-	1	33	24
Hobilerime yönelik araştırma yapmak	2	17	21	+1	3	18	13
Film seyretme	3	15	19	+1	4	17	12
Okul ödevlerimi yapmak	4	6	8	-2	2	33	23
Online oyun oynamak	5	6	8	+2	6	7	5

Gündemi takip etmek	6	3	4	+3	9	4	3
Alışveriş yapmak	7	3	4	+3	10	2	1
Müzik aramak	8	1	1	-1	7	5	4
Etkinlikleri takip etmek	9	1	1	-1	8	4	3
İnsanların neler yaptığını takip etmek	10	0	0	-	5	13	9
İş aramak	11	0	0	-	10	2	1
Sanatla ilgilenmek	12	0	0	-	10	2	1

Tablo 2'de 2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının internette en çok vakit ayırdıkları etkinlik konusunda verdikleri yanıtların frekansları ve kendi yılı içerisindeki yüzdeleri görülmektedir. 2015 ve 2019 yıllarındaki öğretmen adayları tarafından en sık işaretlenen yanıt “arkadaşlarımla sohbet etmek” seçeneği olmuştur. Buna göre 2015 ve 2019 yıllarındaki bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının en çok vakit ayırdıkları etkinlik durumlarının benzer olduğu söylenebilir. Bunu destekler nitelikte olarak 2015 ve 2019 yıllarındaki bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının en çok vakit ayırdıkları ilk dört etkinlik aynı olmuştur.

2015 ve 2019 yılları HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemleri internet kullanım düzeylerini tespit etmek üzere katılımcılara uygulanan problemleri internet kullanım ölçeğinden alınan puanların ortalaması hesaplanmış ve bu puanlara ilişkin bulgular

Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: 2015 ve 2019 Yıllarında HMKÜ Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemleri İnternet Kullanım Ölçeğinden Aldıkları Puanlar

Yıl	N	\bar{X}	Ss	Minimum	Maksimum
2015	140	68.17	22.64	37	143
2019	73	68.37	19.240	36	116

Tablo 5'te görüldüğü gibi 2015 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının PİKÖ'den almış oldukları puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=68.17$ 'dir. Diğer taraftan, 2019 HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının PİKÖ'den aldıkları puanların aritmetik ortalamasının ($\bar{X}=68.37$) 2015 yılı puanlarının ortalamasına ($\bar{X}=68.17$) çok yakın bir değerde olduğu görülmektedir. Aradaki farkın anlamlılığını test etmek grup puanlarının normal dağılım göstermemesi nedeniyle Mann-Whitney U testi yapılmıştır ve sonuçlar **Tablo 4'**de paylaşılmıştır.

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

Tablo 4: 2015 ve 2019 Yılları HMKÜ BT Öğretmen Adaylarının PİKÖ Puanlarının Karşılaştırılması

Yıl	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
2015	140	105.36	14751.00	4881	.59
2019	73	110.14	8040.00		

Tablo 4'de görüldüğü gibi görüldüğü gibi 2015 ve 2019 yıllarında çalışmaya BT öğretmen adaylarının PİKÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (U=4881, p>.05). Bu noktadan hareketle 2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Bu nedenle 2015 ve 2019 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanma durumları açısından farklılaşmadıkları söylenebilir.

Diğer bir araştırma sorusu HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını ele almaktadır. Bu amaçla katılımcıların 2015 ve 2019 yıllarında problemlı internet kullanımı ölçeğinden almış oldukları puanların ortalama değerleri cinsiyete göre hesaplanmış elde edilen bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: HMKÜ Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Cinsiyet göre Problemlı İnternet Kullanım Puan Ortalama ve Standart Sapma Değerlerine İlişkin Dağılım

Yıl	Cinsiyet	N	\bar{X}	Ss	Minimum	Maksimum
2015	Kadın	74	61.70	19.92	37	123
	Erkek	66	75.44	23.43	39	143
2019	Kadın	45	67.76	20.74	36	116
	Erkek	28	69.36	16.87	42	97

Tablo 5'te görüldüğü üzere 2015 yılı erkek HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının PİKÖ'den aldıkları puanların ortalaması \bar{X} =75.44 olarak bulunmuşken, kadınların bu ölçekten aldıkları puanların ortalaması \bar{X} =61.70 olarak tespit edilmiştir. Diğer taraftan bu durum 2019 yılı için erkeklerde \bar{X} =69.36, kadınlarda \bar{X} =67.76 olarak tespit edilmiştir. Bu yıllardaki kadın ve erkek katılımcıların puan ortalamaları arasındaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelenmiştir. Söz konusu yıllardaki cinsiyet gruplarının PİKÖ puanları normal dağılım özelliği göstermediği için farkın analizinde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Test sonuçlarından elde edilen bulgular **Tablo 6'**te verilmiştir.

Tablo 6: Kadın ve Erkek Katılımcıların Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği Puanları Arasındaki Farka İlişkin Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Yıl	Grup	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
2015	Kadın	74	58.07	4297.50	1522.5	.000
	Erkek	66	84.43	5572.50		
2019	Kadın	45	35.77	1609.50	574.5	.53
	Erkek	28	38.98	1091.50		

Tablo 6' da görüldüğü gibi 2015 yılı kadın ve erkek bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemleri internet kullanım ölçeğinden aldıkları puanlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (U=1522, p=.00). Sıra ortalamaları dikkate alındığında, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre problemleri internet kullanımının düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu noktadan hareketle, 2015 yılı erkek HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının internet kullanımının kadınlara göre daha sağlıklı bir düzeyde olduğu söylenebilir. Diğer yandan, 2019 yılı erkek ve kadın öğretmen adaylarının PİKÖ'den almış oldukları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (U=574.5, p>.05). Bu nedenle 2019 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemleri internet kullanım durumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı söylenebilir.

Araştırmanın cinsiyet bağlamında ele aldığı bir diğer alt araştırma sorusu 2015 ve 2019 yıllarındaki kadın öğretmen adaylarının problemleri internet kullanım düzeylerinin farklı olup olmadığı konusundadır. Bunun için 2015 ve 2019 yıllarında HMKÜ-BÖTE bölümü kadın öğrencilerin PİKÖ ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığı test edilmiştir. Söz konusu her iki grubun puanları normal dağılım özelliği göstermediği için bu analizde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7: 2015 ve 2019 Yıllarındaki HMKÜ-BÖTE Kadın Öğrencilerinin Problemleri İnternet Kullanımı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması

Yıl	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
2015	74	55.78	4128.00	1353.00	.09
2019	45	66.96	3012.00		

Tablo 7'de görüldüğü gibi 2015 ve 2019 yıllarında çalışmaya katılan kadın katılımcıların PİKÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (U=1353, p>.05). Bu noktadan hareketle 2015 ve 2019 yıllarındaki kadın HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemleri internet kullanım düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir.

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

2015 ve 2019 yıllarındaki HMKÜ bilişim teknolojileri erkek öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumlarının farklı olup olmadığı incelenmiştir. Bunun için 2015 ve 2019 yıllarında HMKÜ bilişim teknolojileri erkek öğretmen adaylarının PİKÖ'den aldıkları puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlılığı test edilmiştir. Söz konusu her iki grubun puanları normal dağılım özelliği göstermediği için bu analizde Mann-Whitney U testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: *2015 ve 2019 Yıllarındaki HMKÜ-BÖTE Erkek Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği Puanlarının Karşılaştırılması*

Yıl	N	Sıra ortalaması	Sıra toplamı	U	p
2015	66	49,21	3248.00	811.00	.35
2019	28	43,46	1217.00		

Tablo 8'de görüldüğü gibi görüldüğü gibi 2015 ve 2019 yıllarında çalışmaya katılan erkek katılımcıların PİKÖ puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı tespit edilmiştir (U=811, p>.05). Bu noktadan hareketle 2015 ve 2019 yıllarındaki erkek HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeylerinin benzer olduğu söylenebilir. Cinsiyet bağlamında yapılan analizlerden elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının 2015 ve 2019 yıllarındaki problemlı internet kullanım durumlarının benzer olduğu söylenebilir.

Araştırma sorularında ele alınan bir diğer konu HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumları ile akademik başarıları arasında bir ilişki olup olmadığı konusudur. Bunun için 2015 ve 2019 yıllarındaki katılımcıların PİKÖ'den aldıkları puanlar ile genel akademik başarı puanları arasında bir ilişki olup olmadığı analiz edilmiştir. Söz konusu puan değerlerinin normal dağılım özelliği göstermemesi nedeniyle, bu iki değişken arasındaki ilişkinin analizinde Spearman Brown Sıra Farkları korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9: *2015 ve 2019 yılları HMKÜ Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının PİKÖ Puanları ve Genel Akademik Başarı Puanları Arasındaki İlişki Analizine Ait Bulgular*

Yıl	N	r	p
2015	140	-0.15	0.08
2019	73	-0.07	0.56

Tablo 9'da görüldüğü üzere 2015 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeyleri ile genel akademik başarı durumları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir (r=-0.147, p>.05). Benzer şekilde, 2019 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarından elde edilen verilerde de ilişki olmadığı şeklinde tespit edilmiştir (r=-0.07, p>.05). 2015 ve 2019 yıllarında HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarından elde edilen bulgular ışığında, bu

grupların problemlili internet kullanım düzeyleri ile genel akademik başarı puanları arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Bu noktadan hareketle, akademik başarı ve interneti sağlıklı kullanma eğilimi arasında herhangi bir etkileşimin olmadığı tespiti yapılabilir.

Tartışma

HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının interneti kullanma amaçları konusunda en çok verdikleri yanıt 2015 (%74) ve 2019 (%93) yılı için “araştırma yapmak” olmuştur. Diğer taraftan 2015 yılı internet kullanım amaçları konusunda katılımcıların yalnızca yüzde 2’si tarafından işaretlenmiş olan “alışveriş yapmak” seçeneğinin 2019 katılımcılarının yüzde 64’ü tarafından işaretlenmiş olması önemli bir bulgu olarak görülmektedir. Dört yıllık bir süre sonra BT öğretmen adaylarının internet kullanım amaçları arasına alışveriş yapmak eyleminin önemli bir oranda yer almaya başladığı görülmektedir. Buna benzer şekilde, araştırma bulgularından yola çıkılarak 2015 yılı ve 2019 yılı HMKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının öne çıkan kullanım amaçlarının farklılaşma eğiliminde olduğu söylenebilir. Alanyazında sağlıklı internet kullanımı arasında çevrimiçi oyun oynama (van Rooij, Schoenmakers, van de Eijnden ve van de Mheen, 2010) ve sosyal ağ kullanımı (Kittinger ve diğerleri, 2012) gibi etkinlikler arasında ilişki kuran bulgulara rastlamak mümkündür. Bu çalışmada kullanım etkinlikleri ile problemlili internet kullanım durumları arasındaki ilişki ele alınmamıştır. Özellikle yüksek sayılı katılımcıların olduğu çalışmalarda bu etkileşimin incelenmesinin önemli sonuçlar verebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada 2015 ve 2019 yılları bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının internette en çok vakit ayırdıkları etkinlik konusunda öne çıkan yanıtın aynı olduğu tespit edilmiştir. Her iki yılda yapılan ölçümlerde bu konuda en çok verilen yanıt arkadaşlarıyla sohbet etmek etkinliği olmuştur. Bunu destekler nitelikte, 2015 ve 2019 yıllarındaki bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının en çok vakit ayırdıkları diğer üç etkinlik; hobilerine yönelik araştırma yapma, okul ödevlerini yapma ve film izleme şeklindedir. Bu yanıtların verildikleri yıllar sıralamasındaki yerleri 2019 ve 2015 yılları arasında fark gösterebilmektedir. Görüldüğü gibi bilişim teknolojilerinde gerçekleşen gelişmeler interneti kullanma amaçlarımızı etkileyebilmektedir. Bu çalışmada kullanım amaçları ve internette en çok vakit ayrılan etkinlik ile problemlili internet kullanım durumları arasındaki ilişki sorgulanmamıştır. Diğer yandan, Xin ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada özellikle erkeklerin sosyal ağ ve çevrimiçi oyun oynama etkinlikleri gerçekleştirme durumları ile sağlıklı internet kullanımları arasında bir ilişki olduğu ortaya koyulmaktadır. Bu nedenle, özellikle internette gerçekleştirilen etkinliklerin amacı ve süresi ile sağlıklı kullanım durumuna etkilerinin incelenmesi gerekmektedir. Dahası, teknolojik alandaki gelişmelere bağlı olarak internet kullanım amaçlarının çeşitlendiği ve/veya bireylerin alışkanlıklarında zamanla değişim olabildiği bu çalışmada tespit edilmiş olan bir

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

durumdur. Bu yüzden, kullanım alışkanlıkları ile sağlıksız internet kullanımı arasındaki ilişkilerin toplum bağlamında ve özellikle genç bireyler üzerinde sürekli olarak gerçekleştirilmesi önerilir. Buna ek olarak, internet bağımlılığı ile sosyal medya bağımlılığı ve oyun bağımlılığı arasında bir ilişki olduğu görülmüştür (Monacis, de Palo, Griffiths ve Sinatra, 2017). En yaygın gerçekleştirilen internet etkinliği bakımından erkek ve kadınlar arasında fark olduğunu bulgulayan araştırmalar vardır (Durkee ve diğerleri, 2012). Bu araştırmada bu bakımdan inceleme yapılmamıştır. Cinsiyetin etkisine odaklanan çalışmalarda, internet etkinliklerinin incelenmesinin faydalı sonuçlara yol açabileceği düşünülmektedir. Böylece kadın ve erkekleri problemlı internet kullanımı bakımından olumsuz etkileyen internet etkinlikleri arasındaki bağlantının kurulması sağlanabilir.

Araştırma kapsamında elde edilen bir diğer bulgu, 2015 ve 2019 yılları bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeylerinin benzeştiği yönündedir. Yıllar bağlamındaki bu benzeşme kadın ve erkek cinsiyetleri bakımından da geçerlidir. Başka ifade ile 2015 ve 2019 yılları kadın bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım düzeyleri benzerdir. Bu durum 2015 ve 2019 yılları HMKÜ erkek BT öğretmen adayları için de benzerdir. Bu noktadan hareketle, aynı üniversite ve aynı bölümde kayıtlı olan bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının problemlı internet kullanım durumlarının aradaki dört yıllık zaman farkına rağmen benzer bir durumda kaldığı söylenebilir.

Öte yandan, 2015 yılı MKÜ bilişim teknolojileri öğretmen adaylarından erkek katılımcıların problemlı internet kullanım düzeyinin kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Diğer yandan, bu durum 2019 yılı HMKÜ BT öğretmen adayları için geçerli değildir. Bu yılda yapılan ölçümde erkek ve kadın katılımcıların problemlı internet kullanımları arasında fark olmadığı tespit edilmiştir. Erkeklerin kadınlara göre problemlı internet kullanımı ortalamalarının daha yüksek olduğu konusunda alanyazında birçok bulguya rastlamak mümkündür (Cao ve Su, 2007; A. Aykut Ceyhan ve Ceyhan, 2008; Gümüş ve diğerleri, 2015; Lachmann, Sariyska, Kannen, Cooper ve Montag, 2016; Mei ve diğerleri, 2016; Odacı ve Kalkan, 2010; Sırakaya ve Seferoğlu, 2013; Tian, Bian, Han, Gao ve Wang, 2017; Xin ve diğerleri, 2018; Yang ve Tung, 2007). Diğer yandan alanyazında problemlı internet kullanım durumları bakımından erkek ve kadın cinsiyetleri arasında bir fark olmadığını bulgulayan çalışmalara da rastlanmaktadır (Hardie ve Ming Yi Tee, 2007; Jang, Hwang ve Choi, 2008; Odacı, 2011). Ancak alanyazındaki bulgularda özellikle ergenler ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda erkeklerin sağlıksız internet kullanım durumlarının kadınlara göre daha yüksek bir düzeyde olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da benzer durum 2015 yılı verilerinde tespit edilmiştir.

Son olarak her iki yılda toplanan verilerden elde edilen bulgular doğrultusunda problemlı internet kullanımı ile genel akademik başarı arasında bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir. Diğer yandan düşük akademik performans ile sağlıksız internet kullanımı arasında bir ilişki olduğu ve düşük akademik performansın bir yordayıcı olabileceğini bulgulayan çalışmalar vardır (Xin ve diğerleri, 2018). Buna ek

olarak Odacı (2011) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan ve bu araştırmada kullanılan PİKÖ'nin kullanılmış olduğu çalışmada akademik özyeterlilik algısı ile problemlili internet kullanım düzeyleri arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmanın evrenini oluşturan grup bilişim teknolojisi alanında öğretmen eğitimi sürecindedir. Bu durum katılımcıların aşırı ya da sağlıksız kullanma konusunda daha bilinçli hareket etmelerini sağlıyor olabilir. Diğer yandan, bu özellikteki bir evrende yapılacak olan sağlıksız internet kullanımı ve akademik performans incelemesi araştırmalarında farklı alanlardaki öğretmen adayları üzerinde daha yüksek sayılarda katılımcıların olduğu örneklerle gerçekleştirilmesi önerilmektedir. Ayrıca en çok zaman ayrılan etkinlik ile problemlili internet kullanım durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir. Bu tür araştırmalarda en çok zaman ayrılan etkinliğin tespiti için sübjektif ölçümler yerine akıllı telefonlara veya bilgisayarlara kurulabilen etkinlik izleme yazılımları gibi objektif ölçüm araçlarının kullanılması önerilmektedir.

Kaynakça

Beard, K. W. ve Wolf, E. M. (2001). Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 4(3), 377-383. doi:10.1089/109493101300210286

Cao, F. ve Su, L. (2007). Internet addiction among Chinese adolescents: prevalence and psychological features. *Child: Care, Health and Development*, 33(3), 275-281. doi:10.1111/j.1365-2214.2006.00715.x

Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18(5), 553-575. doi:10.1016/S0747-5632(02)00004-3

Ceyhan, A. Aykut ve Ceyhan, E. (2008). Loneliness, Depression, and Computer Self-Efficacy as Predictors of Problematic Internet Use. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 699-701. doi:10.1089/cpb.2007.0255

Ceyhan, Aydoğan Aykut. (2011a). İnternet Kullanma Temel Nedenlerine Göre Üniversite Öğrencilerinin Problemlili İnternet Kullanımı ve Algıladıkları İletişim Beceri Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*.

Ceyhan, Aydoğan Aykut. (2011b). University Students' Problematic Internet Use and Communication Skills according to the Internet Use Purposes. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(1), 9.

Ceyhan, E. (2010). Problemlili İnternet Kullanım Düzeyi Üzerinde Kimlik Statüsünün, İnternet Kullanım Amacının ve Cinsiyetin Yordayıcılığı. *Predictiveness of Identity Status, Main Internet Use Purposes and Gender on University Students' the Problematic Internet Use.*, 10(3), 1323-1355.

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gurcan, A. (2007). The Validity and Reliability of the Problematic Internet Usage Scale. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 7(1), 411-416.

Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gürcan, A. (2007). The Validity and Reliability of the Problematic Internet Usage Scale. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 7(1), 411-416.

Çikrikci, Ö. (2016). The effect of internet use on well-being: Meta-analysis. *Computers in Human Behavior*, 65, 560-566. doi:10.1016/j.chb.2016.09.021

Çoşğun, V. ve Çimen Çoşğun, Ü. (2015). Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının İncelenmesi. 2. Kıbrıs Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi (CICER'15), 3-6 Aralık, Girne, KKTC. içinde .

Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological Internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187-195. doi:10.1016/S0747-5632(00)00041-8

Durkee, T., Kaess, M., Carli, V., Parzer, P., Wasserman, C., Floderus, B., ... Wasserman, D. (2012). Prevalence of pathological internet use among adolescents in Europe: demographic and social factors. *Addiction*, 107(12), 2210-2222. doi:10.1111/j.1360-0443.2012.03946.x

Griffiths, M. (1995). Technological addictions. *Clinical psychology forum* içinde (ss. 14–14). Division of Clinical Psychology of the British Psychol Soc.

Gümüş, A. B., Şıpkın, S., Tuna, A. ve Keskin, G. (2015). Üniversite öğrencilerinde problemlı internet kullanımı, şiddet eğilimi ve bazı demografik değişkenler arasındaki ilişki. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 14(6), 460-467. doi:10.5455/pmb.1-1433229022

Günlü, A. ve Ceyhan, A. A. (2017). Investigating Adolescents' Behaviors on the Internet and Problematic Internet Usage. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4(1). doi:10.15805/addicta.2017.4.1.0016

Hardie, E. ve Ming Yi Tee. (2007). Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction. *Australian Journal of Emerging Technologies & Society*, 5(1), 34-47.

Jang, K. S., Hwang, S. Y. ve Choi, J. Y. (2008). Internet Addiction and Psychiatric Symptoms Among Korean Adolescents. *Journal of School Health*, 78(3), 165-171. doi:10.1111/j.1746-1561.2007.00279.x

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.

Kim, H.-K. ve Davis, K. E. (2009). Toward a comprehensive theory of problematic Internet use: Evaluating the role of self-esteem, anxiety, flow, and the self-rated importance of Internet activities. *Computers in Human Behavior*, Including

the Special Issue: State of the Art Research into Cognitive Load Theory, 25(2), 490-500. doi:10.1016/j.chb.2008.11.001

Kittinger, R., Correia, C. J. ve Irons, J. G. (2012). Relationship Between Facebook Use and Problematic Internet Use Among College Students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 15(6), 324-327. doi:10.1089/cyber.2010.0410

Lachmann, B., Sariyska, R., Kannen, C., Cooper, A. ve Montag, C. (2016). Life satisfaction and problematic Internet use: Evidence for gender specific effects. *Psychiatry Research*, 238, 363-367. doi:10.1016/j.psychres.2016.02.017

Laconi, S., Vigouroux, M., Lafuente, C. ve Chabrol, H. (2017). Problematic internet use, psychopathology, personality, defense and coping. *Computers in Human Behavior*, 73, 47-54. doi:10.1016/j.chb.2017.03.025

Meeker, M. (2018). INTERNET TRENDS 2018 (s. 294). 4th International Conference on Computational Design in Engineering (CODE2018).1-5 Nisan, sunulmuş bildiri, Changwon, Korea.

Mei, S., Yau, Y. H. C., Chai, J., Guo, J. ve Potenza, M. N. (2016). Problematic Internet use, well-being, self-esteem and self-control: Data from a high-school survey in China. *Addictive Behaviors*, 61, 74-79. doi:10.1016/j.addbeh.2016.05.009

Monacis, L., de Palo, V., Griffiths, M. D. ve Sinatra, M. (2017). Exploring Individual Differences in Online Addictions: the Role of Identity and Attachment. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 15(4), 853-868. doi:10.1007/s11469-017-9768-5

Morahan-Martin, J. ve Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior*, 16(1), 13-29. doi:10.1016/S0747-5632(99)00049-7

Odaci, H. ve Kalkan, M. (2010). Problematic Internet use, loneliness and dating anxiety among young adult university students. *Computers & Education*, 55(3), 1091-1097. doi:10.1016/j.compedu.2010.05.006

Odaci, H. (2011). Academic self-efficacy and academic procrastination as predictors of problematic internet use in university students. *Computers & Education*, 57(1), 1109-1113. doi:10.1016/j.compedu.2011.01.005

Shapira, N. A., Goldsmith, T. D., Keck Jr., P. E., Khosla, U. M. ve McElroy, S. L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*, 57(1-3), 267-272. doi:10.1016/S0165-0327(99)00107-X

Sırakaya, M. ve Seferoğlu, S. S. (2013). Öğretmen Adaylarının Problemlerini İnternet Kullanımlarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 356-368.

Tian, Y., Bian, Y., Han, P., Gao, F. ve Wang, P. (2017). Associations between psychosocial factors and generalized pathological internet use in Chinese university

*Bilişim Teknolojileri Öğretmen Adaylarının Problemlı İnternet Kullanımlarının
Zamana Göre Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*

students: A longitudinal cross-lagged analysis. *Computers in Human Behavior*, 72, 178-188. doi:10.1016/j.chb.2017.02.048

Tonioni, F., D'Alessandris, L., Lai, C., Martinelli, D., Corvino, S., Vasale, M., ... Bria, P. (2012). Internet addiction: hours spent online, behaviors and psychological symptoms. *General Hospital Psychiatry*, 34(1), 80-87. doi:10.1016/j.genhosppsy.2011.09.013

van Rooij, A. J., Schoenmakers, T. M., van de Eijnden, R. J. J. M. ve van de Mheen, D. (2010). Compulsive Internet Use: The Role of Online Gaming and Other Internet Applications. *Journal of Adolescent Health*, 47(1), 51-57. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.12.021

Walther, J. B. ve Reid, L. D. (2000). Understanding the Allure of the Internet. *Chronicle of Higher Education*, 46(22), B4.

Xin, M., Xing, J., Pengfei, W., Houru, L., Mengcheng, W. ve Hong, Z. (2018). Online activities, prevalence of Internet addiction and risk factors related to family and school among adolescents in China. *Addictive Behaviors Reports*, 7, 14-18. doi:10.1016/j.abrep.2017.10.003

Yang, S. C. ve Tung, C.-J. (2007). Comparison of Internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 79-96. doi:10.1016/j.chb.2004.03.037

Yellowlees, P. M. ve Marks, S. (2007). Problematic Internet use or Internet addiction? *Computers in Human Behavior*, Including the Special Issue: Avoiding Simplicity, Confronting Complexity: Advances in Designing Powerful Electronic Learning Environments, 23(3), 1447-1453. doi:10.1016/j.chb.2005.05.004

Young, K. (1996). Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1(3), 237-244. doi:10.1089/cpb.1998.1.237

Young, K. (1999). Internet Addiction: Symptoms, Evaluation, And Treatment. *Innovations in Clinical Practice: A source book*, 17(17), 351-352.

Young, K. S. ve Case, C. J. (2004). Internet Abuse in the Workplace: New Trends in Risk Management. *CyberPsychology & Behavior*, 7(1), 105-111. doi:10.1089/109493104322820174

Extended Abstract

Introduction

Access to the internet has become easier and widespread very rapidly thanks to mobile communication technologies. Although this technological progress is remarkable, there could be risks in individuals' life arising from negative and problematic internet usage. These risks are expressed as uncontrollable intensive internet usage (Morahan-Martin and Schumacher, 2000), excessive internet usage that causes difficulties in social and psychological life (Beard and Wolf, 2001), online

addiction risk (Tonioni et al., 2012), and problematic internet usage that isolates the individual (K. Young, 1996; Davis, 2001; Yellowlees and Marks, 2007). The concept of problematic internet usage is defined as deterioration in family and work life due to internet usage, failure to control oneself due to continuous internet usage, and compulsive usage (Kim and Davis, 2009). Young (2004) also reported that particularly university students were in the highest risk group in terms of problematic internet usage. Similarly, other studies in literature also reported that university students were inclined to problematic internet usage (Aydoğan Aykut Ceyhan, 2011b; E. Ceyhan, Ceyhan and Gürcan, 2007; Morahan-Martin and Schumacher, 2000; Sırakaya and Seferoğlu, 2013).

The purpose of this study is to demonstrate internet usage purposes and IT prospective teachers' problematic internet usage by time in a comparative way. In addition, the study aimed to find out whether problematic internet usage demonstrated differences according to gender and academic success.

Method

The target population of the study was students who were enrolled in the Department of Information Technologies in Hatay Mustafa Kemal University in 2015 and 2019. The number of participants was 140 students for the year 2015 and 73 for the year 2019.

Data were collected using the Problematic Internet Usage Questionnaire that aimed to find out the internet usage tools and the activities the participants allocated the most time, PIUS (Problematic Internet Usage Scale) developed by E. Ceyhan, Ceyhan and Gurcan (2007), and the Socio-demographic Form.

Result and Discussion

The findings showed that IT prospective teachers' internet usage purposes demonstrated differences between 2015 and 2019. IT prospective teachers who received education in 2015 and 2019 were found to demonstrate similarities in terms of problematic internet usage. On the other hand, while male IT prospective teachers' problematic internet usage was higher in comparison to females in 2015, no significant differences were found about this between the genders in 2019. In line with the data obtained in both years, no significant differences were found between the level of problematic internet usage and academic success in the education processes. Hence, data collected in two different times showed that healthy internet usage of IT prospective teachers was similar, and usage purposes underwent changes in line with the developing technologies. The results of the study indicate that internet usage habits and tendencies to problematic internet usage should be monitored continuously by time. It is important to investigate the relationship between the activities that the participants allocated the most time and problematic internet usage. The activity that was allocated the most time in these kinds of studies is recommended to be identified using objective measurement tools such as activity follow-up software programs to be set up in computers or smartphones.